

Tema 29. La normativa de funcionament dels centres educatius de justícia juvenil. El règim de sortides, permisos i comunicacions dels menors internats. El sistema de peticions, queixes i recursos. La informació al menor i als seus representants. Les prestacions dels centres

Esquema

- I. La normativa de funcionament dels centres educatius de justícia juvenil
  - 1. Normes de convivència comunes a tots els centres
  - 2. Normes de funcionament específic de cada règim d'internament
- II. El règim de sortides, permisos i comunicacions dels menors internats
  - 1. Sortides i permisos del centre
  - 2. Comunicacions i visites
- III. El sistema de peticions, queixes i recursos
- IV. La informació al menor i als seus representants
- V. Les prestacions dels centres
  - 1. Formació acadèmica i professional
  - 2. Assistència sanitària
  - 3. Assistència religiosa
  - 4. Accés a llibres, publicacions i informació exterior
  - 5. Assistència psicològica i social
  - 6. Alimentació

I. La normativa de funcionament dels centres educatius de justícia juvenil

1. Normes de convivència comunes a tots els centres

La Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (LO 5/00) en l'art. 54 estableix que les mesures privatives de llibertat, la detenció i les mesures cautelars d'internament que imposin els jutjats de menors s'han d'executar en centres específics per a menors infractors, diferents dels que preveu la legislació penitenciària per a l'execució de les condemnes penals i mesures cautelars privatives de llibertat imposades als majors d'edat penal. Tot i així, les mesures d'internament també es poden executar en centres sociosanitaris quan la mesura imposada ho requereix.

Els centres estan dividits en mòduls adequats a l'edat, la maduresa, les necessitats i les habilitats socials dels menors internats, i es regeixen per una normativa de funcionament intern el compliment de la qual té com a finalitat la consecució d'una convivència ordenada que permeti l'execució dels diferents programes d'intervenció educativa i les funcions de custòdia dels menors internats.

El Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament que desenvolupa la Llei orgànica 5/2000 (Reglament de la LO 5/00), en l'art. 30 afegeix

que l'esmentada normativa de funcionament intern ha d'assegurar la igualtat de tracte a tots els menors i presta una atenció especial als que tenen alguna discapacitat.

Són normes de convivència comunes a tots els centres, d'acord amb el dit Reglament, les següents:

1. El menor internat ocupa, com a norma general, una habitació individual. No obstant això, si no hi ha raons de tractament, mèdiques o d'ordre i seguretat que ho desaconsellin, es poden compartir els dormitoris, sempre que tinguin les condicions suficients i adequades per preservar la intimitat. En tot cas, cada menor ha de disposar d'un lloc adequat per guardar les seves pertinences.

2. El menor internat té dret a vestir la seva pròpia roba, sempre que sigui adequada a la disciplina i l'ordre intern del centre, o optar per la que li faciliti el centre, que ha de ser correcta, adaptada a les condicions climatològiques i desproveïda de qualsevol element que pugui afectar la seva dignitat o que denoti, en les seves sortides a l'exterior, la seva condició d'intern. Per raons mèdiques o higièniques es pot ordenar la inutilització de les robes i efectes contaminants propietat dels menors internats.

3. El menor pot conservar en el seu poder els diners i els objectes de valor de la seva propietat si la direcció del centre o l'òrgan que l'entitat pública hagi establert en la normativa ho autoritza en cada cas de forma expressa. Els que no siguin autoritzats el centre els retira i conserva en un lloc segur, amb el resguard previ corresponent, i els retorna al menor en el moment de la seva sortida del centre. També es poden lliurar als representants legals del menor.

4. En cada centre hi ha una llista d'objectes i substàncies la tinença dels quals es considera prohibida per raons de seguretat, ordre o finalitat del centre. Si als menors internats els troben drogues tòxiques, armes o altres objectes perillosos, s'han de posar a disposició de la fiscalia o del jutjat competent.

En tot cas, es consideren objectes o substàncies prohibits, d'acord amb el reglament:

- Les begudes alcohòliques.
- Les drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques.
- Qualsevol altre producte o substància tòxica.
- Diners de curs legal en una quantia que superi el que estableixi la norma de règim interior del centre.
- Qualsevol material o estri que pugui ser perillós per a la vida o la integritat física o la seguretat del centre.
- Els previstos per la normativa de funcionament intern dels centres.

5. En tots els centres hi ha un horari pel qual es regulen les diferents activitats i el temps lliure. Aquest horari garanteix un mínim de vuit hores diàries de descans nocturn i, sempre que sigui possible, dues hores a l'aire lliure.

6. Tots els menors han d'observar les normes higièniques, sanitàries i sobre vestuari i neteja personal que s'estableixin en la normativa de funcionament intern del centre.

També estan obligats a realitzar les prestacions no retribuïdes establertes en l'esmentada normativa per mantenir el bon ordre i la neteja del centre, que en cap cas no tenen la condició d'activitat laboral.

7. Els incompliments de deures poden ser objecte de correcció educativa sempre que no atemptin contra la seguretat i el bon ordre del centre. En aquest cas, si la conducta també és constitutiva d'una infracció disciplinària pel fet d'atemptar contra la seguretat i el bon ordre del centre, pot ser objecte de la corresponent sanció, que en cap cas no es pot estendre al fonament o motiu de la correcció educativa.

Els centres de justícia juvenil disposen d'una normativa (Circular 1/08) que unifica els criteris d'aplicació recollits en la LO 5/00, la Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil (Llei 27/01) i el Reglament de la LO 5/00.

En l'esmentada normativa, s'estableix que «l'activitat dels centres té com a objectiu fonamental la integració i la reinserció social dels menors i joves sentenciats a mesures d'internament, mitjançant l'aplicació de programes eminentment educatius i responsabilitzadors, així com la custòdia de tots els menors i joves interns amb mesures cautelars o definitives».

Per assolir la integració i la reinserció social, els professionals dels centres orienten la seva actuació a reduir el risc de reincidència dels menors i joves, mitjançant una identificació, avaluació i abordatge adequats dels factors de risc i de protecció que concorren en cada cas.

L'aplicació de les normes anteriorment esmentades contingudes a l'article 30 del Reglament de la Llei 5/00 es duu a terme, d'acord amb la normativa, amb els criteris següents:

- La llista d'objectes i substàncies prohibits de cada centre es publica en les normes de funcionament intern de cada centre.
- Els diners, objectes de valor i altres objectes, propietat legítima dels menors i joves, que d'acord amb les normes de funcionament intern de cada centre no puguin conservar en el seu poder o que, amb l'autorització prèvia del director del centre, els siguin retirats per motius individualitzats, es conserven en un lloc segur del centre.
- Si es troben als menors interns substàncies de les quals se sospita que són drogues tòxiques, psicòtrops o estupefaents, se'n demana l'anàlisi al cos de la policia - Mossos d'Esquadra abans de posar-les a disposició de la fiscalia o del jutjat d'instrucció corresponent.
- El centre facilita gratuïtament a tots els interns els serveis i els articles de neteja diària que els calguin i els necessaris per a la higiene íntima.
- Tots els menors i joves estan obligats a fer les prestacions personals que calguin per al bon ordre, la neteja i la higiene de l'establiment, d'acord amb el que disposen les normes de funcionament intern de cada centre.

- Els horaris d'activitats de cada centre: diari, festiu, d'estiu i d'hivern són aprovats per la Direcció General i formen part de les normes de funcionament intern de cada centre.
- La correcció educativa prevista a l'article 30 del Reglament de la LO 5/00 s'ha d'aplicar de conformitat amb els criteris establerts a la normativa.

2. Normes de funcionament específic de cada règim d'internament

La normativa sobre els criteris d'aplicació als centres de justícia juvenil estableix unes normes de funcionament específiques segons el règim d'internament:

2.1. Normes de funcionament del règim obert

L'execució de les mesures d'internament en règim obert s'ajusta, amb caràcter general, als criteris d'actuació següents:

- Els principis de seguretat, ordre i disciplina en aquest règim pretenen aconseguir una convivència normal, sense controls rígids que puguin comprometre l'autonomia pròpia d'aquest règim.
- Els menors i joves poden desplaçar-se per les dependències del centre que no siguin d'ús restringit, amb autonomia i sense necessitat que els acompanyi cap professional.
- Els trasllats d'un centre a un altre i les sortides del centre per a la pràctica de diligències processals acordades per l'autoritat competent o per assistir a dependències sanitàries o hospitalàries, es duen a terme sense acompanyament de membres del cos de la policia, llevat que hagi disposat expressament el contrari una autoritat judicial o el director del centre.
- Les activitats de caràcter escolar, formatiu i laboral establertes en el programa individualitzat d'execució es porten a terme en els serveis normalitzats de l'entorn, considerant el centre com a domicili habitual.

2.2. Normes de funcionament del règim semiobert

L'execució de les mesures d'internament en règim semiobert s'ajusta, amb caràcter general, als criteris d'actuació següents:

- Els principis de seguretat, ordre i disciplina s'observen per aconseguir una convivència normal. Les activitats programades dins del centre poden desenvolupar-se a la unitat de convivència del menor o jove, o en dependències generals del centre.
- El desplaçament del menor o jove fora de la unitat de convivència, o entre diferents dependències del centre, sempre es duu a terme amb els professionals designats, llevat que una autorització expressa del director del centre dispensi d'aquesta mesura.
- Els trasllats d'un centre a un altre i les sortides del centre per a la pràctica de diligències processals acordades per l'autoritat competent o per assistir a dependències sanitàries o hospitalàries es duen a terme amb l'acompanyament de

membres del cos de la policia, llevat del cas que el director del centre consideri que no hi ha risc de fuga o perill per a la integritat física del menor o jove o d'altres persones, o per als béns.

- Les activitats dels menors a l'exterior previstes en el programa de tractament individualitzat aprovat judicialment, es duen a terme d'acord amb l'article 25 del Reglament de la LO 5/00, que diu que el menor o jove ha de fer fora del centre alguna o algunes de les activitats formatives, educatives, laborals i d'oci establertes en el seu programa de tractament individualitzat.

- L'equip multidisciplinari del centre recull en el programa de tractament individualitzat que eleva al jutge de menors: el tipus d'activitat o activitats que farà el menor o jove a l'exterior (formatives, educatives, laborals o de lleure); la periodicitat mínima i màxima de les sortides (no superiors a dues diàries ni inferior a una cada 15 dies); la duració prevista, mínima i màxima, de les sortides (no superior a 14 hores ni inferior a una), i l'horari de matí o tarda en què es desenvoluparà l'activitat.

- La direcció del centre sol·licita, a les persones o entitats públiques o privades responsables de les activitats que duu a terme el menor fora del centre, que informin de forma immediata de qualsevol incident, incompareixença o incompliment de l'activitat.

- L'equip multidisciplinari pot proposar, a través de la direcció del centre, que totes les activitats que es facin a l'exterior aprovades pel jutge de menors a través del programa d'execució de la mesura es facin dins del centre per un temps determinat.

2.3. Normes de funcionament del règim tancat

L'execució de les mesures d'internament en règim tancat s'ajusta a uns criteris d'actuació determinats. Els principis de seguretat, ordre i disciplina propis d'aquest règim són mitjans per aconseguir una convivència ordenada al centre i no han d'impedir el desenvolupament dels diferents programes d'intervenció amb els menors i joves.

Les activitats programades dins del centre es poden desenvolupar en la unitat de convivència del menor o jove o en dependències generals. En els desplaçaments fora de la unitat de convivència o entre diferents dependències del centre, el menor o jove sempre ha d'anar acompanyat dels professionals designats, llevat d'autorització expressa en contra del director del centre.

Totes les activitats dels menors o joves en els espais d'ús comú, tret que hi hagi autorització expressa del director en sentit contrari, s'han de dur a terme amb el control presencial dels professionals del centre: els menors o joves no poden estar sense control o supervisió directa.

Els trasllats entre centres i les sortides del centre per a la pràctica de les diligències processals acordades per l'autoritat competent o per assistir a dependències sanitàries o hospitalàries les duen a terme sempre acompanyats de membres del cos de la

polícia, llevat del cas que l'autoritat judicial o fiscal hagi ordenat expressament el contrari.

Les sortides programades autoritzades es fan amb l'acompanyament dels professionals del centre o de les persones que col·laborin amb el centre que determini el director.

2.4. Normes de funcionament de l'internament cautelar

Als menors i joves als quals s'apliqui la mesura d'internament cautelar, els és aplicable el que disposen els articles de la normativa (anteriorment exposats), segons el règim d'internament establert pel jutge de menors.

2.5. Normes de funcionament de l'internament terapèutic

L'execució de la mesura d'internament terapèutic s'ha d'ajustar als criteris establerts en l'article 27 del Reglament de la LO 5/00, amb les particularitats següents: els trasllats entre centres i les sortides del centre per a la pràctica de diligències processals acordades per l'autoritat competent o per assistir a dependències sanitàries o hospitalàries, les han de dur a terme, per regla general, acompanyats de membres del cos de la policia, llevat del cas que el director del centre consideri que no hi ha risc de fuga o perill per a la integritat física del menor o jove o d'altres persones.

La proposta per traslladar el menor o jove a un centre sociosanitari l'elabora l'equip multidisciplinari del centre, de forma motivada, i la supervisa la Direcció General abans de lliurar-la al jutge de menors.

2.6. Normes de funcionament durant la permanència de cap de setmana en un centre

L'execució de la mesura de permanència de cap de setmana en un centre s'ajusta als criteris establerts en l'article 28 del Reglament de la LO 5/00, tenint en compte els aspectes següents:

- Com a norma general, l'ingrés per al compliment de la mesura ha d'efectuar-se entre les 18 i les 21 hores de divendres o entre les 9 i les 12 hores del dissabte.
- El menor o jove roman en una habitació individual i es manté separat de la resta de menors i joves del centre, si ho demana, sense que això impliqui en cap cas una situació d'aïllament.
- El menor o jove desenvolupa al centre les tasques socioeducatives assignades, llevat del cas que s'hagin programat per dur-les a terme a fora. Aquestes tasques a l'exterior s'han de fer en les condicions que garanteixin el seu compliment i el retorn del menor o jove al centre.

II. El règim de sortides, permisos i comunicacions dels menors internats

1. Sortides i permisos del centre

L'article 55 de la LO 5/00, parlant del principi de resocialització, diu que: «[...] qualsevol activitat dels centres en què s'executin mesures d'internament ha d'estar inspirada pel principi que el menor internat és subjecte de dret i continua formant part de la societat. En conseqüència, la vida al centre ha de prendre com a referència la vida en llibertat, ha de reduir al màxim els efectes negatius que l'internament pugui representar per al menor o per a la seva família, afavorint els vincles socials, el contacte amb els familiars i les persones properes, i la col·laboració i la participació de les entitats públiques i privades en el procés d'integració social, especialment de les més pròximes geogràficament i culturalment.»

Amb aquesta finalitat s'han de fixar per reglament els permisos ordinaris i extraordinaris de què pot gaudir el menor internat, a fi de mantenir contactes positius amb l'exterior i preparar la seva futura vida en llibertat.

El Reglament de la LO 5/00 articula els tipus i requisits dels permisos de sortida de la manera següent:

1.1. Els permisos ordinaris (art. 45)

Poden gaudir dels permisos ordinaris els menors internats en règim obert o semiobert; excepcionalment hi poden accedir també els menors internats en règim tancat, un cop hagin complert un terç del període d'internament, quan la bona evolució personal durant l'execució de la mesura ho justifiqui i això afavoreixi el procés de reinserció social.

La durada dels permisos depèn del règim d'internament: un màxim de 60 dies per any per als internats en règim obert, un màxim de 40 dies per any per als internats en règim semiobert i 12 dies per als internats en règim tancat. Els dies es distribueixen proporcionalment en els dos semestres de l'any, i no es computen dins aquests límits els permisos extraordinaris, ni les sortides de cap de setmana ni les programades. La durada màxima de cada permís no ha d'excedir mai els 15 dies.

No obstant això, quan es tracta de menors que estan cursant l'ensenyament bàsic obligatori, no es poden concedir permisos ordinaris de sortida en dies que siguin lectius segons el calendari escolar oficial.

Són requisits imprescindibles per a la concessió de permisos ordinaris de sortida:

- La petició prèvia del menor.
- Que no estigui complint o pendent de complir sancions disciplinàries per faltes molt greus o greus imposades de conformitat amb aquest Reglament.
- Que participi en les activitats previstes en el seu programa individualitzat d'execució de la mesura.

- Que s'hagin previst els permisos en el programa individualitzat d'execució de la mesura o en les modificacions posteriors i hagin estat aprovats pel jutge de menors competent.
- Que en el moment de decidir la concessió no es donin les circumstàncies que preveu l'article 52.2.
- Que no hi hagi, respecte del menor internat, un pronòstic desfavorable del centre per l'existència de variables qualitatives que indiquin un probable trencament de la mesura, la comissió de nous fets delictius o una repercussió negativa de la sortida en el menor des de la perspectiva de la seva preparació per a la vida en llibertat o del seu programa individualitzat d'execució de la mesura.

La direcció del centre o l'òrgan que l'entitat pública hagi establert en la seva normativa pot suspendre el dret a la concessió dels permisos ordinaris de sortida a un menor internat, i n'ha de donar compte al jutge de menors quan concorrin les circumstàncies que preveu l'apartat anterior.

La concessió del permís és competència del director del centre o de l'òrgan que l'entitat pública hagi establert en la seva normativa, i se n'ha de gaudir en les dates i amb la durada i les condicions establertes.

De la concessió –o denegació, si escau– del permís, així com de les condicions, la durada i les dates de gaudi, se n'ha de donar compte al jutge de menors competent. Quan s'acordi denegar o suspendre el permís, la decisió s'ha de notificar al menor, el qual pot recórrer en contra, de conformitat amb el que disposa l'article 52 de la LO 5/00.

1.2. Permisos extraordinaris (art. 47)

En cas de mort o malaltia greu dels pares, cònjuge, fills, germans o altres persones íntimament vinculades amb els menors, o de naixement d'un fill, així com per importants i comprovats motius de naturalesa anàloga, s'han de concedir, si escau, amb les mesures de seguretat adequades, permisos de sortida extraordinaris, llevat que concorrin circumstàncies excepcionals que ho impedeixin.

La durada de cada permís extraordinari està determinada per la seva finalitat i no pot excedir els quatre dies. La concessió del permís competeix al director del centre o a l'òrgan que l'entitat pública hagi establert en la seva normativa.

De la concessió de permisos extraordinaris, se n'ha de donar compte al jutge de menors competent. Quan es tracti de menors internats en règim tancat, en cal l'autorització expressa.

1.3. Sortides de cap de setmana (art. 46)

Poden gaudir de sortides de cap de setmana els menors internats per sentència ferma en règim obert i semiobert, sempre que concorrin els requisits establerts per als permisos de sortida ordinaris. Com a norma general, les sortides de cap de setmana són des de les 16 hores del divendres fins a les 20 hores del diumenge. Si el divendres

o el dilluns és festiu, la durada de la sortida de cap de setmana es pot incrementar 24 hores.

Els menors internats en règim obert poden gaudir de sortides tots els caps de setmana, llevat que l'evolució en el tractament aconselli una altra freqüència de sortides i això s'hagi comunicat motivadament al fiscal i al jutge de menors competent.

Com a regla general, els internats en règim semiobert poden gaudir d'una sortida al mes fins a complir el primer terç del període d'internament, i de dues sortides al mes durant la resta, llevat que la seva evolució aconselli una altra cosa. L'autorització per a la sortida és competència del director del centre o de l'òrgan que l'entitat pública hagi determinat en la seva normativa. En aquestes sortides es pot establir que personal del centre o altres persones autoritzades per l'entitat pública acompanyin el menor, quan les circumstàncies ho aconsellin.

De l'autorització de les sortides de cap de setmana i de la seva periodicitat, se n'ha de donar compte al jutge de menors competent. Així mateix, se li ha de donar compte de l'acord de denegar o suspendre el permís o el dret a la seva concessió.

Els menors internats per sentència ferma en règim tancat, una vegada complert el primer terç del període d'internament, quan una bona evolució personal durant l'execució de la mesura ho justifiqui i això afavoreixi el procés de reinserció social, poden gaudir d'una sortida de cap de setmana al mes, sempre que compleixin els requisits d'aquest article i el jutge de menors competent ho autoritzi.

1.4. Sortides programades (art. 48)

Són sortides programades les que, sense ser pròpies del règim d'internament obert o semiobert, ni constituir permisos ni sortides de cap de setmana, organitza el centre per desenvolupar el programa individualitzat d'execució de la mesura.

Poden gaudir de sortides programades els menors internats en règim obert i semiobert quan formin part del programa individualitzat d'execució de la mesura.

Les sortides programades s'han de dur a terme preferentment durant els caps de setmana i els dies festius. També es poden programar en dies feiners, sempre que siguin compatibles amb els horaris d'activitats del menor.

Com a regla general, la seva durada ha de ser inferior a 48 hores, sense perjudici que es pugui autoritzar una altra cosa amb caràcter excepcional. Els requisits de concessió i l'òrgan competent per autoritzar la sortida són els que estableix l'article 45 (permisos ordinaris).

Els menors internats per una sentència ferma en règim tancat, una vegada complert el primer terç del període d'internament, quan una bona evolució personal durant l'execució de la mesura ho justifiqui i això afavoreixi el procés d'integració social, poden gaudir de sortides programades d'acord amb el que estableix aquest article, quan el jutge de menors competent ho autoritzi.

1.5. Sortides i permisos de menors sotmesos a una mesura cautelar d'internament

L'autorització de qualsevol permís o sortida als menors sotmesos a una mesura cautelar d'internament se sotmet al mateix règim que el previst quan s'imposi per sentència.

1.6. Sortides i permisos de menors en internament terapèutic

Les sortides, permisos i comunicacions amb l'exterior dels menors sotmesos a internament terapèutic les ha d'autoritzar, en el marc del programa individual de tractament, el jutge de menors en els termes que preveu l'article 44 de la LO 5/00.

El jutge de menors pot deixar sense efecte, en qualsevol moment, les sortides, els permisos i les comunicacions amb l'exterior, de conformitat amb el que preveu l'article 44 de la LO 5/00, si el menor incompleix les condicions de la mesura.

1.7. Domicili durant les sortides i els permisos

Els menors d'edat han d'estar sota la responsabilitat dels seus pares o representants legals o de les persones que aquests autoritzin durant les sortides i els permisos que tinguin, i han de designar un domicili als menors a l'efecte de les comunicacions.

Quan el menor estigui sota la tutela de l'entitat pública de protecció de menors, és competència d'aquesta entitat determinar les persones o institucions amb les quals estarà durant els permisos i les sortides autoritzades, i se li ha de designar igualment un domicili.

Si els pares o representants legals del menor no estan localitzables, es neguen a acollir-lo durant les sortides i els permisos, o si el menor es nega a estar en la seva companyia o en la de les persones que aquells determinin, el jutge de menors competent pot autoritzar el permís o la sortida amb altres persones o institucions, de conformitat amb el que preveu l'article 44 de la LO 5/00.

Els menors que gaudeixin de sortides o permisos han d'indicar un domicili a l'efecte de poder ser localitzats en cas que sigui necessari.

1.8. Suspensió i revocació de permisos i sortides (art. 52)

Quan abans d'iniciar-se el gaudi d'un permís ordinari, d'un permís extraordinari o de les sortides de cap de setmana o programades es produeixin fets que modifiquin les circumstàncies que van afavorir-ne la concessió, l'entitat pública pot suspendre'ls motivadament.

Si el permís o la sortida l'ha autoritzat el jutge de menors, la suspensió té caràcter provisional i s'ha de posar immediatament en coneixement del jutge perquè resolgui el que sigui procedent. El permís o la sortida queda sense efecte des del moment en què el menor estigui imputat en un nou fet constitutiu d'infracció penal.

2. Comunicacions i visites

El Reglament de la LO 5/00, en els articles 40 al 44, estableix el tipus de comunicacions que poden tenir els menors internats:

2.1. Comunicacions i visites de familiars i d'altres persones (art. 40)

Els menors internats tenen dret a comunicar-se lliurement de forma oral i escrita, en la seva pròpia llengua, amb els seus pares, representants legals, familiars o altres persones, i a rebre'n les visites dins l'horari establert pel centre. Com a mínim s'han d'autoritzar dues visites per setmana, que poden ser acumulades en una sola.

A més de les comunicacions i visites ordinàries esmentades, el director del centre o l'òrgan que l'entitat pública hagi establert en la seva normativa pot concedir-ne d'altres de caràcter extraordinari o fora de l'horari fixat, per motius justificats o com a incentiu a la conducta i bona evolució del menor.

Els familiars han d'acreditar el parentiu amb els menors internats en el moment de la visita, i els visitants que no siguin familiars han d'obtenir l'autorització prèvia del director del centre per poder-se comunicar amb el menor o visitar-lo. Quan el comunicant o visitant sigui menor d'edat no emancipat, ha de disposar de l'autorització del seu representant legal.

L'horari de visites ha de permetre una comunicació de 40 minuts de durada com a mínim. No poden visitar el menor més de quatre persones simultàniament, llevat que les normes de funcionament intern del centre o el director, per motius justificats, autoritzin la presència de més persones. Almenys una vegada al mes, pot tenir lloc una visita de convivència familiar per un temps no inferior a tres hores.

Els visitants i comunicants no poden ser portadors, durant la visita o la comunicació, de bosses o paquets ni d'objectes o substàncies prohibides per les normes del centre. Els visitants han de passar els controls d'identitat i seguretat establerts pel centre, inclòs l'escorcoll superficial personal. En cas de negativa del visitant a sotmetre's a aquests controls, el director del centre pot denegar la comunicació o la visita, i ho ha de posar en coneixement del jutge de menors competent.

El director del centre ordena la suspensió temporal o l'acabament de qualsevol visita quan en el seu desenvolupament es produeixen amenaces, coaccions, agressions verbals o físiques, s'adverteix un comportament incorrecte, hi ha raons fundades per creure que l'intern o els visitants poden estar preparant alguna actuació delictiva o que atempti contra la convivència o la seguretat del centre, o entén que els visitants poden perjudicar el menor perquè afecten negativament el desenvolupament integral de la seva personalitat.

Quan passa això, el director del centre ho posa en coneixement del jutge de menors competent, sense perjudici de suspendre provisionalment el dret a la comunicació fins que aquest emeti resolució, un cop oïts el ministeri fiscal i l'equip tècnic. El director també pot suspendre provisionalment el dret de comunicació quan, en consideració a la seguretat i bona convivència al centre, s'aprecii raonadament la concurrència d'un

perill greu i cert. En els dos casos, la suspensió cautelar decidida pel director s'ha de comunicar de manera immediata al jutge de menors.

Els menors que durant un termini superior a un mes no gaudeixin de cap sortida de cap de setmana o de permisos ordinaris de sortida tenen dret, amb la sol·licitud prèvia al centre, a comunicacions íntimes amb el seu cònjuge o amb una persona amb qui tinguin una relació d'afectivitat anàloga, sempre que l'esmentada relació estigui acreditada. Com a mínim s'ha d'autoritzar una comunicació al mes, d'una durada mínima d'una hora.

Aquestes comunicacions es duen a terme en dependències adequades del centre i respectant al màxim la intimitat dels comunicants. En tots els centres es porta un llibre de visites en el qual queden registrats la data de la visita, el nom de l'intern, el nom del visitant, la seva adreça i el document nacional d'identitat, així com el parentiu o la relació que té amb l'intern.

2.2. Comunicacions amb el jutge, el ministeri fiscal, l'advocat i altres professionals i autoritats (art. 41)

Els menors internats tenen dret a comunicar-se reservadament, en un local apropiat, amb els seus advocats i procuradors, amb el jutge de menors competent, amb el ministeri fiscal i amb els serveis d'inspecció de centres d'internament.

També tenen dret a comunicar-se reservadament amb altres professionals acreditats i ministres de la seva religió, perquè realitzin les funcions pròpies de la seva professió o ministeri.

Els menors estrangers es poden comunicar, en locals apropiats i dins els horaris establerts, amb els representants diplomàtics o consulars del seu país o amb les persones que les respectives ambaixades o consolats indiquin, amb l'acreditació i l'autorització prèvies del director del centre o de l'òrgan que l'entitat pública hagi establert a la normativa.

Les comunicacions dels menors amb el defensor del poble, els seus adjunts o delegats, o amb institucions anàlogues de les comunitats autònomes, autoritats judicials i membres del ministeri fiscal, s'han de dur a terme en locals adequats i en l'horari que aquests considerin oportú.

Totes aquestes comunicacions no poden ser suspeses ni ser objecte d'intervenció, restricció o limitació administrativa de cap tipus.

Totes les autoritats i els funcionaris s'han d'acreditar convenientment al personal de seguretat del centre.

2.3. Comunicacions telefòniques (art. 42)

Els menors poden efectuar i rebre comunicacions telefòniques dels seus pares, representants legals i familiars, dins l'horari establert al centre. Per rebre i efectuar

comunicacions amb altres persones o fora de l'horari establert, es requereix l'autorització prèvia del director.

Els menors poden fer un mínim de dues trucades a la setmana amb una durada mínima de 10 minuts. L'abonament de les trucades és a càrrec del menor internat, d'acord amb les tarifes vigents, llevat que l'entitat pública estableixi el contrari atenent les circumstàncies del menor o l'objecte de la trucada.

2.4. Comunicacions escrites (art. 43)

Els menors poden enviar i rebre correspondència lliurement, sense cap tipus de censura, llevat que hi hagi una prohibició expressa del jutge, acordada en el corresponent expedient conforme als preceptes de la LO 5/00.

Tota la correspondència que expedeixin i rebin els interns és registrada en el llibre que es duu al centre a aquest efecte, on s'indiquen els noms de l'intern remitent i del destinatari i la data corresponent.

La recepció de correspondència adreçada als menors internats es duu a terme amb la comprovació prèvia de la identitat de qui la diposita. La correspondència d'entrada es lliura al seu destinatari, el qual l'ha d'obrir en presència del personal del centre, amb l'única finalitat de controlar si conté objectes o substàncies prohibits.

Els menors han de tancar la correspondència que enviïn en presència del personal designat per la direcció del centre, amb l'única finalitat de comprovar que no conté objectes i substàncies prohibits o que no els pertanyen legítimament.

III. El sistema de peticions, queixes i recursos

El sistema de peticions, queixes i recursos dels menors internats està regulat a la LO 5/00, en l'art. 58.2, que diu: «Tots els interns poden formular, verbalment o per escrit, en un sobre obert o tancat, peticions i queixes a l'entitat pública sobre qüestions referents a la seva situació d'internament.»

Les peticions o queixes també es poden presentar al director del centre, el qual les atén si són de la seva competència o les posa en coneixement de l'entitat pública o les autoritats competents, en cas contrari.

L'art. 57 del Reglament de la LO 5/00 afegeix que el menor pot adreçar la petició o queixa per escrit, en sobre obert o tancat, a les autoritats judicials, al ministeri fiscal i al defensor del poble o una institució anàloga de la seva comunitat autònoma. Les que es lliuren directament al director del centre o a l'entitat pública s'han de fer arribar als seus destinataris en el termini més breu possible.

Les peticions i queixes que presenten els menors mitjançant el centre o l'entitat pública són registrades. La tramitació que se'ls ha donat i, si s'escau, la resolució adoptada s'han de comunicar al menor, amb indicació dels recursos que siguin procedents.

Els recursos interposats pel menor contra qualsevol resolució dictada per a l'execució de les mesures, que presenten el menor o el seu lletrat de forma escrita al director del centre, s'han de posar en coneixement del jutge de menors competent dins el dia hàbil següent. Si el menor manifesta al director del centre, de forma verbal, la seva intenció de recórrer contra la resolució dictada, el director ha de traslladar aquesta manifestació al jutge de menors, dins el termini indicat anteriorment, i, si s'escau, dóna compliment a les mesures que adopti el jutge per oir l'al·legació del menor.

La Llei 27/01 (art. 30 i 31), que també regula les peticions, queixes i recursos, afegeix que cada centre ha de tenir un registre d'entrada de les peticions i les queixes escrites presentades pels menors i els joves internats, de les quals ha de guardar una còpia. També s'ha de deixar constància, mitjançant una anotació, de les queixes formulades verbalment.

La tramitació que es dóna a la petició o la queixa formulada o, si s'escau, la resolució adoptada, s'ha de comunicar per escrit a la persona interessada dins un termini màxim de 30 naturals.

Per fer efectiu el dret de formular peticions, queixes i recursos, els menors i joves han de rebre del centre, mitjançant els professionals designats pel director, la informació, l'assistència i el suport que necessitin.

IV. La informació al menor i als seus representants

La informació al menor i al seus representants legals està regulada a l'art. 56 del Reglament de la LO 5/00, segons el qual tots els menors internats tenen dret a rebre de l'entitat pública, amb la periodicitat adequada i, en tot cas, sempre que ho requereixin, informació personal i actualitzada dels drets i deures que preveuen els articles 56 i 57 de la LO 5/00. Aquesta informació s'ha d'explicar de manera que se'ls en garanteixi la comprensió, tenint en compte la seva edat i circumstàncies.

La direcció del centre o l'òrgan que l'entitat pública hagi designat informen els representants legals del menor internat sobre la seva situació i evolució, i sobre els drets que com a representants legals els corresponen durant la situació d'internament.

Llevat de prohibició judicial expressa, aquesta informació es facilita quan la sol·liciten els representants legals del menor o quan ho considera necessari la direcció del centre o l'òrgan que l'entitat pública hagi establert a la seva normativa.

També especifica que en cas de malaltia, accident o qualsevol altra circumstància greu que afecti el menor, l'entitat pública n'ha d'informar immediatament els seus representants legals. La Llei 27/01 (art. 33) afegeix que si els menors són estrangers s'han de comunicar aquestes circumstàncies a les autoritats consulars o diplomàtiques del seu país. Aquestes persones també han de ser informades dels ingressos al centre, dels trasllats entre centres i dels ingressos en institucions hospitalàries, llevat que hi hagi una prohibició expressa del jutge de menors competent.

El menor ha de ser informat sense dilació de la defunció, accident o malaltia greu d'un parent proper o d'una altra persona íntimament vinculada a ell, i de qualsevol altra notícia important comunicada per la família. Aquesta informació, l'hi ha de donar el director del centre i, si cal, se li ha de garantir l'assistència psicològica.

V. Les prestacions dels centres

Les prestacions dels centres són la formació acadèmica i professional, l'assistència sanitària i l'assistència religiosa. El desenvolupament d'aquestes prestacions està recollit en el Reglament de la LO 5/00 (art. 37, 38 i 39). Tot i així, la Llei 27/01 (art. 55 al 60) dóna una visió més àmplia de les prestacions dels centres i inclou també: l'accés a llibres, publicacions i informació exterior; l'assistència psicològica i social, i l'alimentació.

1. Formació acadèmica i professional

El Departament competent en matèria d'ensenyament, universitats i formació professional ha d'adoptar les mesures que siguin procedents per garantir el dret a l'educació i formació de tots els menors i els joves interns.

En el cas dels menors i els joves que no puguin assistir als centres d'ensenyament de la zona, a causa del règim o del tipus d'internament imposat, el Departament competent en la matèria els ha de facilitar l'activitat educativa o formativa al centre mateix.

Per a facilitar l'efectivitat dels ensenyaments, s'han d'establir la coordinació i la col·laboració convenients entre els departaments de la Generalitat i el departament competent per a l'execució de les mesures.

Els certificats i els diplomes d'estudi, els expedients acadèmics i els llibres d'escolaritat que es lliurin en un centre per a menors o joves infractors no han d'indicar la seva procedència.

2. Assistència sanitària

El Departament competent en matèria de sanitat garanteix, per mitjà dels centres, els serveis i els establiments que integren el sistema sanitari de cobertura pública, el dret de tots els menors i els joves interns a l'assistència sanitària integral, orientada a la prevenció, el guariment i la rehabilitació, amb el mateix nivell d'atenció mèdica i sanitària que el dispensat al conjunt de la població.

En cas de malaltia mental sobreenfocada que requereixi el trasllat de l'intern a un centre de salut mental, se sol·licita l'autorització prèvia del jutge o jutgessa de menors competent.

El tractament medicosanitari es duu a terme sempre amb el consentiment informat del menor o el seu representant legal, o del jove. Només quan hi ha un perill imminent per

a la seva vida es pot imposar a l'intern un tractament contra la seva voluntat, i la intervenció mèdica ha de ser l'estrictament necessària per intentar salvar-li la vida, sens perjudici de sol·licitar l'autorització judicial corresponent quan calgui. D'aquestes actuacions, se n'informa l'autoritat judicial.

La intervenció medicosanitària també es pot dur a terme sense el consentiment del menor o jove internat quan el fet d'ometre-la comporti un perill evident per a la salut o la vida de terceres persones. D'aquestes actuacions, se n'informa l'autoritat judicial.

Si, per criteri facultatiu, cal ingressar en un centre hospitalari el menor o jove internat i no se'n té l'autorització, o la del seu representant legal si és menor d'edat, l'òrgan administratiu competent sol·licita a l'autoritat judicial l'autorització de l'ingrés, excepte en cas d'urgència. En aquest darrer cas, la comunicació a l'autoritat esmentada es fa posteriorment d'una manera immediata.

No hi ha d'haver cap medicament a l'abast dels menors i els joves internats. Per a consumir qualsevol tipus de medicament se'n requereix la prescripció mèdica prèvia i s'ha de prendre amb els controls pertinents del personal del centre.

En el procés assistencial, els menors i els joves tenen dret a ser informats del seu estat de salut. En el cas dels menors, aquesta informació s'ha d'adequar al grau de comprensió de cadascun, sens perjudici d'haver-ne d'informar també la persona que en tingui la representació legal.

3. Assistència religiosa

L'activitat del centre ha de respectar la llibertat religiosa dels menors i els joves internats. Amb aquesta finalitat, tots els menors i els joves tenen dret a adreçar-se a una confessió religiosa registrada per sol·licitar-ne l'assistència, sempre que sigui prestada amb respecte dels drets de les altres persones.

4. Accés a llibres, publicacions i informació exterior

Els menors i els joves poden tenir al centre llibres, diaris i publicacions de lliure circulació a l'exterior, i tenen dret a estar informats per altres mitjans de comunicació, incloses les noves tecnologies, sense més limitacions que les establertes per les lleis i les que, en casos concrets i amb autorització judicial prèvia, aconsellin les exigències de l'actuació educativa individualitzada.

Els centres han de disposar de llibres i publicacions adequats, i fomentar-ne la utilització entre els menors i els joves internats.

5. Assistència psicològica i social

Els menors i els joves internats reben assistència psicològica individualitzada sempre que els diagnòstics dels professionals ho aconsellen.

Quan és possible, s'apliquen estratègies de reforç en l'entorn familiar extern dels menors i els joves, les quals han de comptar amb l'informe dels psicòlegs, els treballadors socials i els educadors del centre.

6. Alimentació

Els menors i els joves internats reben, en els horaris establerts, una alimentació equilibrada i preparada convenientment, que respon en quantitat i qualitat a les normes dietètiques, a l'edat i a les necessitats de salut de cadascun, i que en respecta les conviccions religioses.

Punts clau

- La normativa de funcionament intern dels centres de justícia juvenil té com a finalitat la consecució d'una convivència ordenada que permeti l'execució dels diferents programes d'intervenció educativa i les funcions de custòdia dels menors internats.
- La vida en un centre de menors ha de prendre com a referència la vida en llibertat, ha de reduir al màxim els efectes negatius que l'internament pugui representar per al menor o per a la seva família, i ha d'afavorir els vincles socials, el contacte amb els familiars i les persones properes, i la col·laboració i la participació de les entitats públiques i privades en el procés d'integració social.

Bibliografia

DIAZ-MAROTO Y VILLAREJO, Julio; FEIJOO SÁNCHEZ, Bernardo; POZUELO PÉREZ, Laura (2008). *Comentarios a la Ley reguladora de la responsabilidad penal de los menores*. Madrid: Thomson-Civitas.

ORNOSA FERNÁNDEZ, María Rosario (2007). *Derecho penal de menores: comentarios a la Ley orgánica 5/2000, reformada por la Ley orgánica 8/2006, y a su Reglamento*. Barcelona: Bosch.